

Hagymási Judit

A *csak* partikula a MagyarOK A1-es és A2-es kötetében

1. Bevezetés

A *csak* partikula különféle típusait már többen vizsgálták a magyar generatív nyelvészetben (pl. É. Kiss 1996, Gyuris 2009). Előfordulásait két fő csoportba oszthatjuk, melyeket a logikai és a diskurzusjelölő típusok jelentik.

A logikai típusú *csak* partikula elsődlegesen azonosító-kirekesztő értelmezéssel társítható (É. Kiss 1998), de kifejezhet a korlátozás („senki/semmi egyéb/más”) mellett keveslést („nem/semmi több, mint”) is (Fábricz 1986) (pl. *Mari csak a matekházit írta meg.* = Csak és kizárólag a matekházit, a magyart például nem). A diskurzusjelölői *csak* típus lehet erősen hangsúlyos (pl. *Mari CSAK megírta a házi feladatot* = Korábban úgy gondoltam, hogy nem fogja, de végül mégis megírta), és lehet hangsúlytalan – pl. *Csak jönne már!* és *Gyere csak ide!* E két utóbbi fajta *csak* óhajtó, illetve felszólító mondatmodalitással áll; az első a vágyakozás kifejezésében vesz részt, a második kifejezhet bátorítást, sürgetést, fenyegetést (Fábricz 1986). Ezenkívül a *csak* előfordulhat speciális konstrukciókban is, pl. *nem csak / nemcsak ..., hanem .... is; csakazértis; csaknem; csak nem* stb. Az egyes típusokról bővebben lásd pl. Hagymási (2023)-at, valamint Kárpáti és mtsai. írását a jelen kötetben.

Jelen kutatásomban azt vizsgálom, hogy a *csak* partikula és a *csak*-ot tartalmazó konstrukciók előfordulnak-e a magyar mint idegen nyelv tananyagaiban. Ehhez első körben a Pécsi Tudományegyetemen is alkalmazott *MagyarOK* tankönyvcsaládot (Szita–Pelcz 2016–2020) választottam kiindulási pontként, melyek közül kettőt elemeztem, az A1 Kompakt könyvet, illetve az A2 munkafüzetet és tankönyvet. A *MagyarOK* tankönyvek az elemzésem alapján nagyon jól használhatók lennének akár a magyar anyanyelvűek közoktatásában is, mivel átlátható módon rendszerbe szedik a magyar nyelv szabályait, kivételeit, tendenciáit.

A *csak* partikula nagyon gyakori szó a magyarban, melynek – ahogy fent utaltam rá – többféle használata, jelentése van; a *csak* a különféle konstrukciók és hangsúlymintázatok segítségével vagy révén nagyon eltérő tartalmakat tud kifejezni. Emiatt fontos, hogy a tanulók tudatában legyenek egyrészt annak, hogy milyen komplex nyelvi elemről van szó, másrészt annak, hogy mikor mit jelent a szócska, mire tudjuk használni, mit lehet vele kifejezni. Gondoljunk például a felhívásra, amely minden orvosi rendelő, kórház ajtaján látható (vagy az volt az elmúlt időkben): *belépés csak maszkban*. Már is szükség van arra a tudásra, hogy a *csak* itt kizárólagosságot jelent, tehát hogy maszk nélkül belépni tilos. Szintén szükség van arra, hogy egy felszólítást megfelelően értelmezzenek, például a *gyere csak ide* lehet bátorítás, egyszerű kijelentés, vagy éppen fenyegetés, sürgetés (Fábricz 1986), hangsúlyozástól és kontextustól függően (Gyuris 2008). Az intonáció alapján másképp értelmezhetjük ugyanazon szósorokat. Éppen emiatt vizsgáltam meg a *csak* partikulát a *MagyarOK* tankönyvcsalád tükrében, mert véleményem szerint fontos lenne felhívni a figyelmet a *csak* sokszínűségére. Ha a nyelvtanulók csupán a logikai *csak* partikula fókuszos típusát ismerik, amely azonosító-kirekesztő értelmezéssel társítható (jelentése kizárólagosság), ez a megnyilatkozások, szövegek értelmezésekor különféle problémákhoz vezethet.

2. A csak partikula a MagyarOK-ban

Az említett tankönyvek elemzése során az alábbi megállapításokra jutottam. Elsőként, a *csak* partikula szinte kizárólag a példák során és a szövegbeli fogalmazásokban, utasításokban jelenik meg, tehát a könyvek nem foglalkoznak vele külön „szabály” keretében, nem hívják fel rá külön a figyelmet. Másodikként, hogy a logikai típus minden altípusa fellelhető (fókuszos, propozíció előtti, *de* értelmű¹), viszont a diskurzusjelölői *csak* nem jelenik meg. A harmadik megállapítás, hogy a *csak* jelentése, sokfélesége nincs megemlítve, elmagyarázva, ami már csak azért is fontos lenne, mivel sokszor az utasításokban, szövegekben, példamondatokban van elrejtve a *csak* partikula. Végül negyedikként: a *csak*-ot tartalmazó konstrukciók közül egyedül a *nem csak / nemcsak* jelenik meg.

A MagyarOK A1 Kompakt-ban számos intonációs mintázatot láthatunk, amelyek megmutatják például az eldöntendő kérdések hanglejtését (vö. Gyuris 2017); e mintázatok segítségével megmutathatjuk a *csak* partikulák közti különbséget is, beleértve a konstrukciókat. Ezek az intonációs minták segíthetnek a diskurzusjelölő *csak* típus megértésében is, melyek szintén fontosak lehetnek legalább érintőlegesen. A diskurzusjelölők tanítását már ezeken a szinteken (A1, A2) is hasznosnak tartanám, mivel a pragmatikai komponenshez, a kommunikációhoz elengedhetetlenek (vö. Dóla 2021).

A tankönyvek alaposabb bemutatásának első lépéseként nézzünk meg néhány példát mindegyik logikai típusú *csak*-előfordulásra. A példák kapcsán nincs következetesség abban, hogy melyik fejezetben, melyik téma tanításánál fordul elő, megtalálható többek között az egyetemi tapasztalatok, a múlt idő, a hobbi és szabadidő, a ruhavásárlás, az édes otthon, az ismerkedés témakörökön belül.

(1)	Mindig <i>csak</i> azt tanultam meg, ami érdekelt.	(A2 tankönyv: 121)
(2)	Miklós először <i>csak</i> nézte Juditot, aztán megismerkedett vele.	(A2 munkafüzet: 64)
(3)	Mindjárt jövök, <i>csak</i> elszaladok a boltba.	(A2 tankönyv: 213)
(4)	Jó volt, <i>csak</i> kicsit fárasztó.	(A2 tankönyv: 87)
(5)	Kedvem van, <i>csak</i> sajnos nincs időm.	(A1 Kompakt: 97)
(6)	<i>Csak</i> tessék!	(A1 Kompakt: 83)
(7)	Amikor a gyerekek kicsik voltak, egész nap <i>csak</i> pakoltam...	(A1 Kompakt: 134)
(8)	Ez egy számítógép. A számítógép könnyű. <i>Csak</i> egy kiló.	(A1 Kompakt: 32)

Az (1)-es példamondatban a *csak* fókuszos típusa van jelen, az illető kizárólag azt tanulta meg, ami érdekelte őt, semmi többet, semmi mást. A (2) és (3) példák esetén a propozíció előtti *csak* jelenik meg. Előbbi esetén a partikula hatókörében maga a predikátum áll, az utóbbinál pedig a teljes tagmondat. A (2)-es mondat jelentése, hogy először csak annyi történt, hogy Miklós nézte Juditot, de nem szólította meg, nem ismerkedett meg vele, aztán később igen. A (3)-as példa jelentése pedig az, hogy pillanatokon belül vissza is térek, csak annyi van, hogy gyorsan elmegyek a boltba. A (4) és (5) példák a *de* értelmű *csak*-ot szemléltetik, a két szócska felcserélhető egymással. Mindegyik példamondat jelentése alapvetően pozitív hangvételű, a *csak*-os tagmondat/mondat minimális negatív töltetet ad hozzá: jó, de kicsit fárasztó; van kedvem, de nincs időm. A (6)-os mondat egy állandósult szókapcsolatot példáz, ami gyakori velejárója a hétköznapiainknak, udvariassági formulaként is használjuk (például: *Segíthetek valamiben? Nem köszönöm, csak nézelődöm. Csak tessék!*). A (7)-es példában a *csak* partikula folytonosságot fejez ki (Fábricz 1986: 77), mást sem csináltam, mint egész nap csak pakoltam, pakoltam és pakoltam. A (8)-ban pedig a *csak* számosságot fejez ki, a számítógép csupán egyetlen egy kiló, és nem több.

¹ A *de* értelmű *csak* típusról lásd: Hagymási–Kleiber 2022.

A *csak* partikulára a vizsgált könyvekben nincs szabály², csupán más szabályoknál jelenik meg segítő, egyértelműsítő funkcióban, mint például az 1. ábrán látható *Mari csak néha visz szendvicset a munkahelyére* (A1 Kompakt: 201) mondatban. A példamondat jelentése, hogy Mari nem gyakran visz a munkahelyére szendvicset, csupán alkalmanként történik meg. A *csak néha* hangsúlyos mondatrészként (fókuszként) van kiemelve: a *csak* partikula fókuszos típusa van jelen, mely hangsúlytalan, a hangsúlyt a fókuszált elem kapja: *néha*.

	Hangsúlyos mondatrész (fókuszs)	Ige	Vonzatok
Mari	csak néha	visz	szendvicset a munkahelyére. a munkahelyére szendvicset.
	Rita	tesz	virágot a vázába (nem Éva). a vázába virágot (nem Éva).
	Mikor	mész	koncertre Borival? Borival koncertre?
Igen,		viszek	vizet a konditerembe. a konditerembe vizet.

1. ábra: Hangsúlyos mondatrész (fókuszs)

Nézzünk egy másik példát: *Jan egy héten csak egyszer tud magyarórára jönni* (A1 Kompakt: 219), mely a 2. ábrán látható.

	Fókuszs (+ segédige)	Vonzat és főnévi igenév
Kijelentő mondatok		
Jan	egy héten csak egyszer tud	magyarórára jönni.
	Te tudsz	olyan finom palacsintát sütni.
	Itt lehet	buszjegyet venni.
	Orsi is szeret	táncolni.

2. ábra: Fókuszs (+ segédige) a kijelentő mondatok tekintetében

² Megjegyzendő, hogy a B1-es *MagyarOK* munkafüzetben már megjelenik a *csak* mint hangsúlyos módosítószó (lásd: B1 munkafüzet: 134). Ez a típus akkor jelenhet meg, ha nem az igére vonatkozik. A szabály kimondja továbbá, hogy a *csak* mindig fókuszspozícióban áll, vagyis a ragozott ige előtt. Emellett az ige nem, vagy csak kis hangsúlyt kap, továbbá az igekező is elválk.

Az ábrán az látszik, hogy a kijelentő mondatok tekintetében fókusz (+ segédige) az, hogy *egy héten csak egyszer tud*. Ez esetben sem a *csak* partikulára fókuszál a példamondat és a szabálymagyarázat, de már sokkal közelebb áll ahhoz, hogy megismertesse a *csak*-ot. Az A2-es szintű munkafüzetben (2. fejezeten belül a *szórend: kell, szabad, tilos* tanításánál) is találunk az előzőkhöz hasonlót, ahol fókuszként említi a *csak a lépcsőházban* mondatrészt (teljes mondat: *csak a lépcsőházban tilos dohányozni*; A2 Munkafüzet: 38). Itt szintén nincs elmagyarázva a *csak* szócska jelentése, csupán segítő szándékkal jelenik meg, a partikula segítségével könnyebb felismerni a fókuszösszhangot.

A *csak*-ot tartalmazó konstrukciók közül a két általam vizsgált *MagyarOK*-ban egyedül a *nemcsak* és *nem csak* alakulatok jelennek meg, nézzünk meg egy-egy példát:

- (9) Sőt, *nemcsak* lakást találtam, hanem egy új bisztrót is! (A1 Kompakt: 80)
 (10) A Nemsütiben viszont kreatív szakács főz, aki *nem csak* három receptet ismer. (A1 Kompakt: 80)

A (9) példamondat jelentése, hogy a lakáson kívül mást is találtam, ebben az esetben egy új bisztrót. A példában a *nemcsak-hanem-is* szerkezet jelenik meg. A (10)-es példához pedig az a jelentés társul, hogy a szóban forgó szakács nem kizárólag három receptet ismer, hanem annál többet, legalább négyet. A két említett konstrukció mellett érdemes lehet más *csak*-os alakulatokat is beemlíteni a kötetekbe, például a *csak nem* nagyon jól bele tudna illeszkedni abba a példamondatba, hogy *Megetted az egész gyümölcstortát???* (A2 Tankönyv: 211). Véleményem szerint hozzájárulhatna a megértéshez, közelebb vihetne a jelentés megragadásához. A kötetek elemzése során találtam olyan példát is, mely a *csak nem* részben kompozicionális alakulatának³ típusába tartozhat (legalábbis szerkezetileg és jelentésstanilag úgy tűnik) (vö. Hagymási 2023: 22–25), azonban kissé eltérő, mivel nem a *csak nem* jelenik meg benne, hanem a *csak nincs*:

- (11) *Csak nincs* valami baj? (A2 tankönyv: 96)

A (11) olvasata az, hogy *csak nem az van, hogy valami baj van*, mely a kontextus alapján jobban domborodik: *Fáradtnak tűnsz. Csak nincs valami baj?* A kérdő mondatmodalitással álló mondat elvárást tartalmaz (vö. Kiefer 1988: 110): azt szeretném, hogy a válaszod nem legyen, ne legyen semmi baj.

Mindkét könyvben gyakran jelenik meg a *csak az a baj* idiomatikusnak tűnő szerkezet, ami azért is érdekes, mert a hétköznapi beszédben is sokszor hangzik el, mégis rögzítve, hogy ez a szerkezet pontosan mit jelenthet. Nézzünk néhány példát kontextussal kiegészítve:

- (12) *Csak az a baj*, hogy néha eszik a virágokból. (A1 Kompakt: 145)
 (13) *Csak az a baj*, hogy elég keveset keresek. (A1 Kompakt: 144)
 (14) Nagyon kedves, *csak az a baj*, hogy egyáltalán nem rugalmas. (A2 tankönyv: 143)
 (15) Anett nagyon kedves, és kitűnő szakember, *csak az a baj*, hogy rettenetesen lassú. (A2 tank.: 143)

A (12)–(15) példamondatokból jól látszik, hogy egy problémára világít rá a szerkezet, valamiféle gondra utal. A *csak* partikula logikai típusa van jelen a mondatokban.

Az eddigiekben az alacsonyabb szinteket (A1, A2) vizsgáltam meg, azokról adtam számot, de érdemes lenne magasabb szinten (B1, B2) arra is felhívni a figyelmet, hogy mi a különbség a *csak*-ot nem tartalmazó és a *csak*-os fókuszos mondat között. Az azonosítás–kirekesztés egy-

³ Kompozicionális az alakulat akkor, amikor az elemek csupán egymás mellé kerülnek, és a részek jelentéséből előáll az egész jelentése. Nem kompozicionális az alakulat, amikor a részek jelentéséből nem áll elő az egész szerkezet jelentése, vagyis új nyelvi elem jön létre. A vizsgálataim alapján érdemes felállítani egy köztes kategóriát. Ilyenkor az elemek jelentése valamennyire fellelhető, de mégsem tekinthetők teljesen kompozicionálisnak, ezeket a szerkezeteket nevezem részben kompozicionális alakulatnak (lásd: Hagymási 2023).

értelmű jelzője a *csak* partikula, mindig fókuszot vált ki, ha mondatrész előtt jelenik meg, de előfordulhat az ige előtt is, ilyenkor viszont a szórend egyenes. A két mondat típus különbségét a (16)–(17) példapár segítségével szemléltetem. A jelentés pontosabb megragadásához a mondatok predikátumlogikai átírását is szerepeltetem.

- (16) a. A nagymamám hívott fel.
b. $\exists x(F(x,e) \ \& \ (x=n))$
- (17) a. *Csak* a nagymamám hívott fel.
b. Előfeltétel: $F(n,e)$, főállítás: $\sim \exists x((x \neq n) \ \& \ F(x,e))$

A (16) példamondat fókuszos, illetve előfeltételezi, hogy valaki felhívott. A mondat jelentése, hogy a nagymamám hívott fel, és nem más (például nem a nagypapám). A (17) példa jelentése, hogy a lehetséges résztvevők közül csak és kizárólag a nagymamám hívott fel, és senki más nem (például a nagypapám se). Ebben a mondatban a *csak* kétféle hangsúllyal is megjelenhet. Amennyiben a *csak* a hangsúlyos elem, akkor a predikátum kimerítő azonosítást tartalmaz. Ha a *csak* hangsúlytalan és a *nagymamám* kapja a hangsúlyt, akkor érezhetünk egyfajta alacsonyabb presztízs jelleget (vö. É. Kiss 2006: 44), azáltal, hogy nem becsüli meg a beszélő a hívó fél személyét. Ez a pluszjelentés csak akkor hozható elő, amennyiben a szereplő kapja a hangsúlyt és a *csak* hangsúlytalan (ezt az extenzionális logika eszköztárával nem tudjuk ábrázolni). A mondatok logikai átírásán az látható, hogy (16) esetén előfeltétele a mondatnak, hogy valaki felhívott, míg (17)-nél már az az előfeltétel, hogy a nagymamám felhívott. A (16) szemlélteti, hogy az lesz az új információ, hogy az a valaki, aki felhívott, az a nagymamám. A (17)-ben, a *csak*-ot tartalmazó mondatban az új ismeret az, hogy csak és kizárólag a nagymamám hívott fel, és más nem.

Amennyiben a mondatokat kiegészítjük a *nem* tagadószóval, a kapott példák a preszuppozíció tekintetében megegyeznek egymással, míg a mondatok fő állítása egymás tagadása, ami a mondatok logikai átírásán jól látható. Nézzünk a tagadott variációkra is egy-egy példát:

- (18) a. *Nem* a nagymamám hívott fel.
b. $\exists x(F(x,e) \ \& \ (x \neq n))$
- (19) a. *Nem csak* a nagymamám hívott fel.
b. Előfeltétel: $F(n,e)$, főállítás: $\exists x((x \neq n) \ \& \ F(x,e))$

A (18) előfeltétele ugyanaz, mint a fentebb említett (16)-es példáé: valaki felhívott. A (19)-es példa előfeltétele szintén megegyezik egy már korábban tárgyalt mondatéval, ami (17)-ben olvasható: a nagymamám felhívott. A (18) esetén az az új állítás, hogy ez az illető nem a nagymamám, hanem valaki más (például a nagypapám), míg a (19)-ben az új információ az, hogy nem csak a nagymamám hívott fel, hanem valaki más is (például a nagypapám is). A mondatok logikai átírásán jól láthatóak az előfeltételek, előbbinél, hogy valaki felhívott, míg utóbbinál az, hogy a nagymamám felhívott. A logikai átírások segítségével az is belátható, hogy a (19)-ben megjelenő *nem csak* konstrukció jelentése kompozicionális, vagyis az elemek jelentése fellelhető, megőrződik.

A (18) példamondat a (16) példa ellenpólusa, hiszen a *nem* tagadószó azt a jelentést társítja a mondatához, hogy nem igaz, hogy a nagymamám hívott fel, de valaki másra igaz, hogy felhívott. A (19) példamondatban a *nem* és a *csak* szócska együtt van jelen a mondatban, melynek jelentése az, hogy nem igaz, hogy kizárólag a nagymamám hívott fel. Tehát a nagymamámon kívül másra is igaz az állítás, hogy felhívott, például a nagypapámra. A példamondat több lehetséges résztvevőt feltételez, szemben a (17) példamondattal. A magasabb szintű nyelvhasználathoz ezeknek a finom különbségeknek az ismerete is hozzátartozik, azonban mindenképpen csak haladó szinten ajánlott a *csak* partikula ilyen mélységű tanítása.

3. Összegzés

Összegezve az elmondottakat, érdemes lehet a leírtak alapján bevezetni a *csak* partikula típusainak ismertetését és tanítását a külföldiek tanítási folyamatába – kontextualizált szövegek keretében, akár csak receptíven, és igény szerinti elemzéssel. Célszerű lenne a *csak* mindkét fő típusát megmutatni. A logikai *csak* típus szerepel a vizsgált tankönyvekben érintőlegesen, de nincs kiemelve a szerepe, a funkciója, az, hogy a magyarban alapvetően explicitté teszi az inverz szórenddel jelzett fókuszot. A diskurzusjelölői *csak* típust pedig nem tárgyalják a kötetek, sem a felszólításban megjelenő hangsúlytalan típust, sem a sajátos pragmatikai jelentéssel bíró hangsúlyost. Ugyanígy a *csak*-os konstrukciók is csupán érintőlegesen jelennek meg egy-egy példamondatba ágyazva. Ahhoz, hogy a magasabb nyelvi szinteken (B1-től kezdődően) jobban ki tudják a pragmatikai tartalmakat fejteni a nyelvhasználók, érdemes lenne megtanulniuk, vagy legalábbis megismerniük a diskurzus-jelölői *csak* típusokat és a *csak*-ot tartalmazó szerkezeteket is, hiszen teljesen mást tudnak jelenteni, mint a tankönyvekben is megjelenő logikai *csak* típus.

Az elmondottak alapján indokolt lenne a *csak* partikula fókuszáltabb explicit tanítása a magyar mint idegen nyelvben, a tanulói változókhoz (pl. életkor, nyelvtudási szint, motiváció, háttér stb.) igazítva az ismertetés mélységét.

Irodalom

- Dóla Mónika 2021. *Módszertani útmutató a magyar nyelv tanításához*. Károli Gáspár Református Egyetem, L'Harmattan Kiadó, Budapest.
- É. Kiss Katalin 1996. A *csak* szintaxisához és szemantikájához. In: Terts István (szerk.): *Nyelv, nyelvész, társadalom II*. JPTE, Pécs.
- É. Kiss Katalin 1998. Mondattan. In: É. Kiss Katalin, Kiefer Ferenc, Siptár Péter: *Új magyar nyelvtan*. Osiris Kiadó, Budapest. 17–184.
- É. Kiss Katalin 2006. Érvek és ellenérvek a fókusz [+kimerítő] jegyével kapcsolatban. In: Kálmán László (szerk.): *KB 120 – A titkos kötet. Nyelvészeti tanulmányok Bánréti Zoltán és Komlósy András tiszteletére*. Tinta Könyvkiadó, Budapest. 37–48.
- Fábricz Károly 1986. *Partikulák a magyar és az orosz nyelvben*. Kandidátusi értekezés, Szeged.
- Gyuris Beáta 2008. A diskurzus-partikulák formális vizsgálata felé. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan IV. A lexikon szerkezete*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 639–682.
- Gyuris Beáta 2009. A hangsúlyos *csak* diskurzuspartikula interpretációja. In: Maleczki Márta – Németh T. Enikő (szerk.): *A mai magyar nyelv leírásának újabb módszerei 7*. SZTE, Szeged. 157–179.
- Gyuris, Beáta 2017. New perspectives on bias in polar questions: a study of Hungarian *-e*. *International Review of Pragmatics* 9: 1–50.
- Hagymási Judit 2023. *Csak nem, csaknem, csak azért is, csakazértis? Csak partikulát tartalmazó konstrukciók vizsgálata*. OTDK-dolgozat. PTE BTK, Pécs.
- Hagymási Judit – Kleiber Judit 2022. A *csak* partikula gyermeknyelvi vizsgálata. In: Bóna Judit – Murányi Sarolta (szerk.): *A nyelvfejlődés folyamata koragyermekkorától kamaszkorig*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 57–77.
- Kárpáti Laura – Hagymási Judit – Kleiber Judit – Alberti Gábor (2023): A *csak* partikula. *Hungarológiai Évkönyv* 23–24: 93–101.
- Kiefer, Ferenc 1988. Modal particles as discourse markers in questions. *Acta Linguistica Hungarica* 38: 107–125.
- Szita Szilvia – Pelcz Katalin (2016–2020): *MagyarOK*. Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar, Pécs.

Hagymási, Judit

***The particle csak ('only') in the A1 and A2 volumes
of the coursebook called MagyarOK***

The occurrences of the Hungarian particle *csak* ('only') can be divided into two main groups: logical and discourse marker types. This paper investigates whether *csak* and its various constructions (e.g. *csak nem*, lit. 'only not', e.g. *Are you lost or something?*?) occur and if yes, how they occur in one of today's most popular coursebooks of Hungarian at the beginner levels. Although the textbooks systematize the level-appropriate rules and patterns of the Hungarian language in a transparent way, the A1 and A2 volumes only mention logical types of *csak*, and even those types are not explained for their formal and functional differences (e.g. stress, word order). Discourse marker types of *csak* do not appear at all in the A1 and A2 volumes, neither the unstressed type in imperatives nor the stressed type with a specific pragmatic meaning. Likewise, *csak*-constructions are only tangentially discussed in the context of stand-alone example sentences. Consideration should be given to whether – to be better able to express pragma-semantic content at higher levels (from B1 on) – A2 learners should learn to distinguish between the various logical types of *csak* and should also be familiarized with its basic discourse marker type(s).